

Політичні інститути та процеси

УДК 351.84:316.422:327.39

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16605123>

**Соціальна політика України:
становлення та розвиток в умовах євроінтеграційної стратегії**

Горохова Людмила Вікторівна

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та політології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, 10008, Україна,

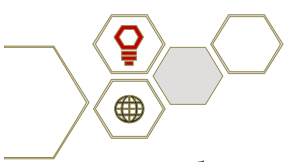
Horokhova-L@zu.edu.ua,

<https://orcid.org/0000-0002-5114-523X>,

Web of Science ResearcherIDAAQ-5166-2020 / Scopus ID: 59310460000

Прийнято: 18.07.2025 | Опубліковано: 29.07.2025

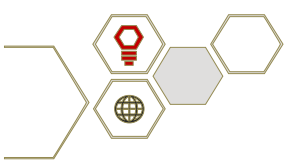
***Анотація.** Актуальність теми підкреслюється нагальною потребою розробки ефективних стратегій забезпечення соціальної стабільності. На сучасному етапі розвитку українського суспільства, соціальна політика держави має вагоме значення й охоплює різні сфери його життєдіяльності. Метою статті є аналіз реформування соціальної політики України в умовах європейської інтеграції. Проаналізовано заходи реалізовані в межах реформи децентралізації публічної влади в Україні та їх вплив на функціонування соціальної політики. Комплексний підхід дозволив поєднати аналіз наукових джерел, порівняльний аналіз вітчизняного та закордонного досвіду, соціологічні методи вивчення суспільної думки та експертні оцінки. Універсальним інструментарієм дослідження були структурно-функціональний і статистичні методи та контент-аналіз*

публікацій, звітів і результатів соціологічних досліджень, які сприяли ґрунтовному вивченню соціально-політичних явищ та процесів.

Висвітлено досягнення реформи децентралізації як важливої складової побудови «соціальної держави» та огріхи її реалізації. Констатовано, що наразі ми можемо оцінювати лише проміжні результати реформування, оскільки всесвітня пандемія Covid-19 й повномасштабне вторгнення країни-агресора в територіальну цілісність і незалежність нашої держави обумовили коригування й відтермінування низки запланованих заходів та процесів. Міграційні процеси й постійна зміна кількості вимушено переміщених та евакуйованих осіб, не лише змінюють демографічну картину в Україні, а й вимагають нових підходів до моделювання ситуацій надання адміністративних послуг, послуг соціальної сфери, сфери охорони здоров'я, освіти тощо. Знищення інфраструктури населених пунктів, руйнування доріг та інші події, явища і процеси впливають на ефективність та результативність реформування соціальної політики в Україні. Наголошено на необхідності здійснення заходів щодо зменшення розриву в показниках рівня життя українців та населення країн Європи. Констатовано, що децентралізація має значний вплив на соціальну політику в Україні, сприяючи покращенню якості та доступності соціальних послуг для громадян. Окреслено перспективи розвитку соціальної політики й упровадження запланованих кроків залежно від пріоритетності, визначної державою.

Ключові слова: соціальна політика, європейська інтеграція, реформування, демократичне суспільство, соціальний захист, добробут населення.

**Social Policy of Ukraine:
formation and development in the context of the European integration strategy**

Horokhova Liudmyla Viktorivna

PhD in Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Philosophy and Political Science,
Ivan Franko Zhytomyr State University,
40 Velyka Berdychivska Str., Zhytomyr, 10008, Ukraine,

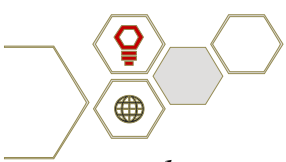
Horokhova-L@zu.edu.ua,

<https://orcid.org/0000-0002-5114-523X>,

Web of Science ResearcherIDAAQ-5166-2020 / Scopus ID: 59310460000

Abstract. *The relevance of the topic is emphasized by the urgent need to develop effective strategies to ensure social stability. At the present stage of development of Ukrainian society, the social policy of the State is of great importance and covers various spheres of its life. The purpose of the article is to analyze the reform of Ukraine's social policy in the context of European integration. The author analyzes the measures implemented within the framework of the reform of decentralization of public power in Ukraine and their impact on the functioning of social policy. A comprehensive approach allowed us to combine the analysis of scientific sources, comparative analysis of domestic and foreign experience, sociological methods of studying public opinion and expert assessments. Structural-functional and statistical methods and content analysis of publications, reports and results of sociological research were universal research tools that contributed to a thorough study of socio-political phenomena and processes.*

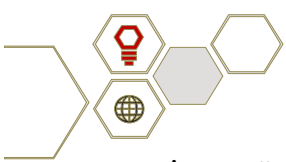
The article highlights the achievements of decentralization reform as an important component of building a “welfare state” and the shortcomings of its implementation. It is stated that currently we can only assess the intermediate results of the reform, as the global Covid-19 pandemic and the full-scale invasion of the aggressor country into the territorial integrity and independence of our country have led to the adjustment and postponement of a number of planned activities and processes. Migration processes and

the constant change in the number of internally displaced and evacuated persons not only change the demographic picture in Ukraine, but also require new approaches to modeling the provision of administrative services, social services, healthcare, education, etc. Destruction of the infrastructure of settlements, destruction of roads and other events, phenomena and processes affect the efficiency and effectiveness of social policy reform in Ukraine. The author emphasizes the need to take measures to reduce the gap in living standards between Ukrainians and the population of European countries. It is stated that decentralization has a significant impact on social policy in Ukraine, contributing to the improvement of the quality and accessibility of social services for citizens. The prospects for the development of social policy and the implementation of the planned steps depending on the priority set by the state are outlined.

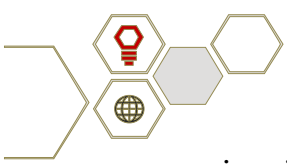
Keywords: *social policy, European integration, reforms, democratic society, social protection, welfare of the population.*

Постановка проблеми. У процесі інтенсивної євроінтеграції України, ефективність соціальної сфери визначено ключовим завданням соціально-економічного розвитку. Реформування в Україні набуває соціальної орієнтації задля узгодження систем соціального захисту відповідно до європейських стандартів, що обумовлює створення покращених умов життєдіяльності суспільства і досягнення соціальної справедливості. Відповідно до статті 46 Конституції України «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [1]. Стаття 25 Декларації прав людини наголошує на тому, що сучасна правова держава повинна гарантувати кожному громадянину «право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні

від неї обставини» [2]. Ухвалення українським суспільством у 2014 році принципових рішень щодо демократичного розвитку та європейської інтеграції стало ключовим етапом формування нової парадигми взаємин між Україною та Європейським Союзом. Революція гідності виступила каталізатором політичних змін, результатом яких стало підписання Угоди про асоціацію, що визначила рамкові засади політичної асоціації та економічної інтеграції. Ратифікація зазначеного документу визначила інституційні механізми та нормативні орієнтири здійснення в Україні внутрішніх трансформацій, необхідних для поступового наближення до членства в ЄС. Відповідно, стратегічний вектор зовнішньої політики держави було спрямовано на імплементацію європейських стандартів у політичній, правовій, економічній та соціокультурній сферах. Реалізація визначеного курсу передбачає довготривалий шлях, який вимагає системного підходу, неухильного дотримання зобов'язань та дієвих реформ.

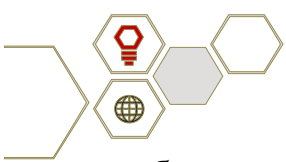
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність окресленої проблеми засвідчує значна кількість наукових розвідок щодо особливостей функціонування та розвитку соціальної сфери в умовах європейської інтеграції. Різноманітні аспекти розвитку соціальної сфери та врегулювання соціальної політики представлено в напрацюваннях В. Авер'янова, І. Грицяка, Т. Гуменюк, А. Клименко, Н. Литвин, П. Шевчука, та інших. Проблематика формування соціальної держави та вплив соціальних чинників на забезпечення економічної безпеки України знайшла відображення у наукових дослідженнях О. Абрамової, В. Антонюк, В. Горбатенка, О. Іванова, І. Кисельова, М. Михальченка, Н. Мокляка, Н. Сорокіної, М. Шульги, А. Ярошенко та інших. Результати соціологічних досліджень незалежного аналітичного центру Cedos, Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, Національного інституту стратегічних досліджень дозволяють спостерігати стан реалізації реформ в Україні, дотичні проблемні питання та шляхи їх вирішення. Наявні наукові розвідки, результати соціологічних досліджень і суспільно-політичні процеси свідчать про динамічність проблеми і необхідність її постійного вивчення, а

реалізація запланованого вимагає не лише відповідних кроків з боку влади і суспільства, а й постійного моніторингу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наявність плюралізму думок та активних наукових дискусій стосовно ролі й позиції соціальної політики у процесі європейської інтеграції обґрунтовує актуальність та необхідність її всебічного вивчення. Крім того, варто впроваджувати нове трактування концепції соціального питання, обумовлене усвідомленням сутності сучасної соціальної політики в масовій свідомості й необхідністю перегляду підходів до неї. Значну роль у цих процесах відіграє Європейський союз, підтримка представників якого у супроводі реформ в Україні з метою побудови демократичної, незалежної, правової, соціальної держави є надзвичайно важливою. Свідченням зазначеного є міркування В. Слагіна, який зауважує на тому, що «сьогодні багато проблем просто не можуть бути вирішені на національному рівні і вимагають винесення на рівень міжнародний» [3, 12-13]. Розвинені європейські країни надають великого значення соціальній сфері, адже соціальна політика допомагає вирішувати поточні та стратегічні конфлікти, враховуючи інтереси різних соціальних груп. Підтвердженням зазначеного є наукові розвідки М. Брутера, який наголошує на тому, що «виступаючи координатором і регулятором суспільства, вона (соціальна політика) буде ефективною тільки за умови, що буде представляти різноманіття інтересів з урахуванням їх ієрархії і пріоритетності, у встановленні якої і полягають основні завдання соціальної політики» [4, р. 22].

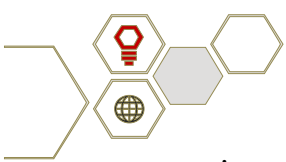
Події в світі підтверджують трансформацію обсягів і змісту функцій соціальної політики, які в останні десятиріччя значно модернізуються. Адаптація України до стандартів ЄС передбачає узгодження її соціальної та економічної сфери з його принципами, що вимагає формування засад соціально-справедливого суспільства, забезпечення належних умов життєдіяльності й підвищення ефективності соціального захисту. Важливим аспектом євроінтеграційних процесів в Україні є реформування її соціальної сфери відповідно до нових параметрів та пріоритетів, що і буде представлено в нашому дослідженні. Зокрема увагу автора

буде зосереджено на децентралізації влади й реформуванні, що передбачали «закріплення в системі публічної влади самодостатнього місцевого самоврядування спроможного ефективно вирішувати місцеві проблеми й забезпечувати населення широким спектром якісних публічних послуг» [5, С. 260] й секторальній децентралізації, яка передбачає реалізацію галузевих реформ задля вдосконалення соціальної політики України в умовах євроінтеграційних процесів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз стану соціальної політики в Україні та тенденцій її розвитку в контексті євроінтеграційних процесів. Досягнення мети передбачає вивчення процесу реформування соціальної політики України основних й викликів, пов'язаних з її адаптацією до стандартів ЄС; аналіз заходів реалізованих в межах реформи децентралізації публічної влади в Україні та їх впливу на функціонування соціальної політики; визначення перспектив розвитку соціальної політики України та подальших кроків реалізації реформ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Синхронна ратифікація Угоди Верховною Радою України та Європейським Парламентом 16 вересня 2014 року стала стратегічним орієнтиром для системних соціально-економічних реформ в Україні. Масштабним, хоч і дещо прагматичним, було одне із завдань Угоди, передбачене статтею 2 «забезпечення поваги до принципів суверенітету й територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності, а також протидія розповсюдженню зброї масового знищення, пов'язаних з нею матеріалів та засобів їхньої доставки» [6]. Відповідно до статті 9 Угоди сторони «активізують спільні зусилля для сприяння стабільності, безпеці та демократичному розвитку у спільному сусідському просторі й, зокрема, співробітництва з метою мирного вирішення регіональних конфліктів» [6]. Попри те, що окремі положення Угоди почали виконуватися з 2014 року, її повноцінне набрання чинності відбулося 1 вересня 2017 року після завершення тривалого процесу ратифікації. Законодавче закріплення євроінтеграційного курсу України відбулося у лютому 2019 року, завдяки стабільній зростаючій підтримці громадян, що було відображено й у Конституції України, а саме

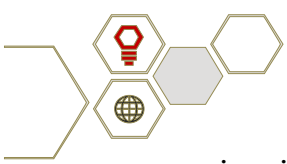

закріплення повноправного членства в ЄС як стратегічного курсу держави. Згідно з Постановою КМУ № 346 від 13 серпня 2014 року, Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції є ключовим органом, що відповідає за реалізацію завдань у цій сфері.

Європейський стовп соціальних прав, презентований Європейською Комісією Україні у 2017 році, став важливим кроком у визначенні 20 фундаментальних соціальних принципів і прав. Він також окреслив пріоритетні напрямки співробітництва та спільні цілі для учасників соціального діалогу в країнах-членах. Попри відсутність прямої юридичної сили, цей документ є вагомим інструментом «м'якого права», чийі принципи вже інтегровані в європейське законодавство через директиви ЄС, зокрема Директиву про мінімальну заробітну плату та Директиву про гендерний баланс у радах директорів. EPSR охоплює теми рівних можливостей та доступу до ринку праці, справедливих умов праці, соціального захисту і соціальної інклюзії й дозволяє врегульовувати питання освіти впродовж життя, гендерної рівності, підтримки працевлаштування, безпеки праці, гідної заробітної плати, захисту у разі звільнення, соціального діалогу, балансу між роботою й особистим життям, мінімальних доходів, допомоги по безробіттю, догляду за дітьми, соціальної інклюзії людей з інвалідністю, допомоги бездомним людям, доступу до соціальних послуг, охорони здоров'я тощо.

У 2021 році Європейська Комісія ухвалила амбітний план дій Європейського стовпа соціальних прав (EPSR), який передбачає досягнення ключових соціальних цілей до 2030 року. Серед яких: рівень зайнятості щонайменше 78 % населення віком 20-64 роки, участь мінімум 60 % дорослих у навчанні щороку, а також скорочення кількості осіб, яким загрожує бідність або соціальна ексклюзія, на 15 мільйонів. Часткове фінансування цього плану забезпечується за рахунок Європейського соціального фонду-плюс (ESF+), бюджет якого становить 99,3 мільярда євро.

Важливим кроком у формуванні політики зайнятості держав-членів стало рішення Ради (ЄС) 2022/2296 від 21 листопада 2022 року, яке визначило принципи

реалізації регіональної політики забезпечення добробуту. На відміну від EPSR, цей документ зосереджувався на чотирьох темах, зокрема щодо:

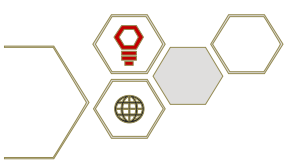
- підвищення попиту на робочу силу (створення нових робочих місць, особливо в умовах цифрової та зеленої трансформації економіки, зниження податкового навантаження на працю та забезпечення гідної заробітної плати, яка враховує виклики, спричинені пандемією COVID-19 та повномасштабною агресією Росії проти України);

- розширення пропозиції робочої сили та її кваліфікації (усунення системних недоліків в освіті, підтримку навчання протягом усього життя, активну боротьбу з безробіттям серед молоді та довготривалим безробіттям, а також подолання нерівності та дискримінації на ринку праці);

- підвищення ефективності ринків праці і посилення соціального діалогу (створення справедливих і прозорих умов праці, зокрема для дистанційної зайнятості, зменшення сегментації ринку праці, сприяння мобільності працівників та активізації соціального діалогу);

- справедливість, боротьба з бідністю та рівні можливості для всіх (інклюзивність політик зайнятості, покращення політик соціального захисту) [7].

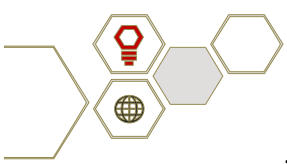
На заваді реалізації зазначеного став 2022 рік, а саме повномасштабне вторгнення країни-агресора, яке принесло Україні не лише економічний занепад і масштабні збитки, а й величезні виклики на шляху євроінтеграції. Загарбницька агресія і втручання в територіальну цілісність та незалежність не лише призвели до часткового або повного руйнування житла й адміністративних будівель, інфраструктури, заводів та фабрик, а й змусили багатьох українців залишити власні домівки. Мільйони українців стали внутрішньо переміщеними особами (ВПО), багато хто був змушений виїхати за межі країни. Попри бюджетні обмеження, Україна продовжувала фінансувати соціальні програми та стимулювати зайнятість. Це допомогло зберегти систему соціального забезпечення та підтримати економічну стійкість. Завдяки підтримці міжнародних партнерів, Уряд не лише зосередився на критично важливих соціальних видатках для подолання криз і боротьби зі зростанням бідності, а й

активно впроваджував цифровізацію для покращення доступу українців до соціальних послуг. Значних зусиль було докладено для підтримки ВПО шляхом спрощення процедур реєстрації, фінансування допомоги та надання притулків, де це можливо. Результати наукових досліджень Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, засвідчили, що попри очікування Світового банку перевищення рівня в межах від 50 % до 80 %, фактичні показники бідності в Україні становили приблизно 25 %, частково через соціальну політику уряду [8]. Попри те, що чинні програми були збережені, охоплення програмами соціального забезпечення зменшилося через міграцію та бюджетні обмеження, крім того, зовнішня міграція принесла короткострокові переваги, але створила довгострокові проблеми, які вимагають роботи задля заохочення зворотної міграції, на що держава повинна звернути особливу увагу. Згідно зі звітом ООН, станом на грудень 2022 року допомоги потребували близько 17,7 млн осіб, із яких 9,3 млн людей – продовольчої допомоги та засобів до існування, 14,5 млн громадян – медичної допомоги, а близько 16 мільйонів – допомоги в забезпеченні водою, предметами санітарії та гігієни [8].

Незважаючи на значні зусилля, до кінця листопада 2024 року Україна отримала лише 62 % із 3,11 мільярда доларів США, які були необхідні за Планом гуманітарних потреб і реагування на 2024 рік. При цьому, за даними спеціалізованого цифрового сервісу Управління ООН з координації гуманітарних питань (ОСНА), впродовж 2024 року близько 8 мільйонів людей в Україні отримали принаймні один вид гуманітарної допомоги від 645 організацій. Крім того, станом на листопад, майже 364 тисячі громадян вже отримали підтримку в рамках Плану реагування в осінньо-зимовий період, зокрема допомогу з опаленням та непродовольчими зимовими товарами [9].

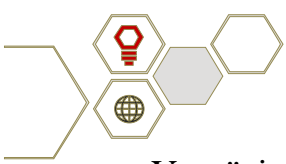
Важливим напрямком розвитку України, що поряд із євроінтеграцією комплексно впливає на різні аспекти життя громадян, реалізацію соціальної політики та функціонування держави, є децентралізація публічної влади. Ця реформа визнана однією з ключових для наближення України до ЄС, оскільки вона зміцнює місцеве самоврядування та забезпечує територіям більшу

автономію. У результаті, реформування збільшує ефективність та прозорість управління на місцях, що відповідає основним принципам європейської інтеграції. Децентралізація також сприяє зменшенню корупції на місцевому рівні, адже відповідальність за прийняття рішень та виконання функцій переноситься з центральної влади на місцеву. Значною перевагою децентралізації є розвиток місцевих економік та залучення інвестицій у регіони, що дозволяє зменшити регіональні диспропорції та сприяти більш рівномірному розвитку країни. Децентралізація виступає важливим інструментом євроінтеграції України та формування демократичного, прозорого й ефективного місцевого управління. Реалізація європейської інтеграції, у свою чергу, вимагає постійних змін законодавства та стандартів у країні, що передбачає розробку та впровадження відповідних реформ [10].

Впроваджені реформи суттєво сприяють зміцненню місцевого самоврядування та розвитку регіонів, що є критично важливим етапом на шляху до досягнення стандартів Європейського Союзу. У результаті реформування зростає рівень відповідальності місцевих органів влади перед громадою, що позитивно позначається на становленні демократичного суспільства. Децентралізація забезпечила передачу владних повноважень від центрального рівня на рівень місцевого самоврядування, уможлививши таким чином більш ефективну реалізацію потреб з урахуванням інтересів громадян на місцевому рівні. Питання урядування є невід'ємною частиною демократичних реформ загалом, зокрема статтею 6 Угоди про асоціацію передбачено, що «сторони співробітничать з метою забезпечення того, щоб їхня внутрішня політика ґрунтувалася на спільних для Сторін принципах, зокрема таких, як стабільність і дієвість демократичних інституцій, верховенство права та повага до прав людини і основоположних свобод» [6].

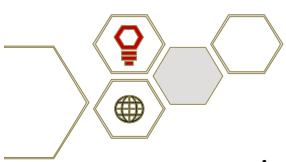
Запроваджені реформи дозволили передати більше повноважень та ресурсів на місцевий рівень, що сприяло підвищенню ефективності управління та покращенню якості життя громадян й актуалізувало процеси вдосконалення соціальної політики. Свідченням зазначеного є децентралізаційні проєкти в

Україні, що вже мають вагомі результати, зокрема щодо відновлення критичної інфраструктури. У 2024 році Україна успішно залучила понад 1,1 млрд доларів від міжнародних донорів для реалізації проєктів відновлення та розвитку. Значну підтримку надає Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), зокрема через проєкт «Енергоефективність громадських будівель в Україні», що передбачає пільгове кредитування для підвищення енергоефективності шкіл, дитсадків та лікарень. У 2024 році 42 громади вже опрацювали 87 таких проєктів на загальну суму понад 3,8 млрд гривень. Крім того, в рамках Програми відновлення України було відібрано 157 громад, у яких передбачено фінансування відновлювальних робіт соціальної та критичної інфраструктури на загальну суму 50 млн євро. Завдяки ЄІБ також отримали затвердження проєкти на 200 млн долларів для 12 громад, щодо теплопостачання, водопостачання та водовідведення, зовнішнього освітлення та поводження з побутовими відходами в рамках Програми розвитку муніципальної інфраструктури України [11].

Децентралізація надає регіонам механізми для оптимізації використання ресурсів, ефективного залучення інвестицій та стимулювання місцевого економічного розвитку. Відновлення та модернізація критичної інфраструктури, підвищення якості публічних послуг, а також збільшення фінансових надходжень до місцевих бюджетів не лише сприяють формуванню стабільних та привабливих умов для інвестиційної діяльності, але й відіграють ключову роль у забезпеченні сталого економічного розвитку та покращенні добробуту громадян України. І це лише окремі кроки, які сприяють вдосконаленню реалізації соціальної політики на різних рівнях.

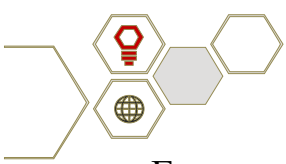
Зважаючи на сучасні реалії, варто приділяти увагу також оптимізації управління та адміністрування надання соціальних послуг на місцевому рівні. Зокрема, на нашу думку, заслуговують на увагу і реалізацію напрямів спрямованих на формування соціальної довіри, запропоновані А. Клименко, серед яких: застосування превентивних соціальних послуг; надання допомоги на ранніх етапах вразливості, забезпечуючи доступність послуг через максимальне наближення їх до місця проживання отримувача; визначення потреб населення в громаді; сприяння в

наданні послуг в громаді для сімей з дітьми; забезпечення надання послуг за державними стандартами з метою дотримання якості та доступності в їх отриманні; розширення мережі надавачів соціальних послуг за допомогою соціального замовлення; перехід до програмного фінансування; забезпечення належного моніторингу, контролю та оцінки якості соціальних послуг, тощо [12, С. 201-202].

Завдяки децентралізації місцеві громади можуть активніше долучатися до ухвалення рішень, що стосуються їхнього розвитку та добробуту, а запропоновані заходи сприятимуть зниженню рівня корупції та зростанню довіри до органів влади. Зазначене є свідченням ефективності кроків, які Україна задекларувала ще на етапі підписання Угоди про асоціацію і які нині успішно втілюються зокрема щодо «зміцнення функціонування місцевого та створення регіонального самоврядування, правового статусу служби в органах місцевого самоврядування, в тому числі шляхом децентралізації» [13]. Важливо зазначити, що європейська інтеграція передбачає не тільки входження України до європейських структур та організацій, а й імплементацію європейських стандартів і норм у різні сфери життєдіяльності. Це, своєю чергою, може сприяти підвищенню конкурентоспроможності України на міжнародній арені та її подальшій інтеграції в Європейський Союз.

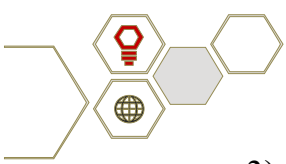
Варто відмітити влучність оцінки одного з вітчизняних експертів з децентралізації, співавтора законодавчої бази реформи, А. Ткачука, який зазначив, що «в Україні перший етап децентралізації був успішнішим, ніж у країнах Європи... Добровільне об'єднання в європейських країнах тривало 10–20 років і вони не виходили навіть на 10–15%, і вже потім ухвалювали рішення про адміністративне об'єднання. Тобто Україна тут показала те, що не показала жодна країна Європи – ми зробили перший етап об'єднання достатньо швидко і енергійно» [14]. Слушними вважаємо його міркування про те, що в рамках децентралізації в Україні запроваджена ефективна модель бюджетного вирівнювання, яке, на думку багатьох європейських експертів є одним з найкращих. Україна постала однією з найбільш децентралізованих держав Європи. Понад 15 % ВВП України перерозподіляється через місцевий бюджет. Кращими за вітчизняні є лише показники країн Північної Європи – Данії, Швеції, Норвегії і Фінляндії [14].

Громади отримали повноваження та ресурси, які раніше надавалися тільки містам обласного значення: зокрема зарахування до місцевого бюджету 60 % податку на доходи фізичних осіб, 100% з єдиного податку, податку на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності та податку на майно (нерухомість, земля, транспорт). Одночасно ОТГ отримали й право на державні трансферти для виконання повноважень: дотації, освітня та медична субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад тощо [15, с. 26]. Важливим кроком в межах реформування було й визначення 12 основних секторів реформування, які охоплюватиме діяльність Проектного офісу, а саме: «1) освіта; 2) охорона здоров'я; 3) соціальний захист; 4) місцеві бюджети, місцеві податки і збори; 5) адміністративно-територіальний устрій, система територіальної організації виконавчої влади; 6) містобудування, архітектура (планування територій об'єднаних територіальних громад); 7) земельні відносини; 8) інфраструктура (транспорт, зв'язок, дороги); 9) навколишнє середовище та використання природних ресурсів; 10) культура; 11) житлово-комунальне господарство; 12) центри надання адміністративних послуг» [16]. Варто відмітити, що нині ступені впровадження реформ за окремими напрямками секторальної децентралізації суттєво різняться. Ми погоджуємося й підтримуємо думку експертів щодо того, що серед основних факторів такої ситуації вагому роль відіграє прийняття політичних рішень щодо реалізації окремих галузевих реформ залежно від їхньої суспільної важливості [17, с. 115]. Децентралізація має значний вплив на соціальну політику в Україні, сприяючи покращенню якості та доступності соціальних послуг для громадян. Ось кілька ключових аспектів цього впливу:

1) покращення якості соціальних послуг – децентралізація дозволяє місцевим органам влади краще розуміти потреби своїх громад та ефективніше реагувати на них. Це сприяє підвищенню якості надання соціальних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальний захист [18];

2) збільшення доступності послуг – децентралізація передбачає передачу повноважень та ресурсів на місцевий рівень що дозволяє забезпечити більш рівномірний доступ до соціальних послуг у різних регіонах країни;

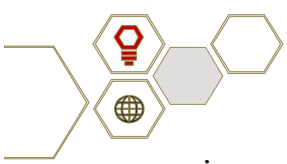
3) залучення громадян до управління – децентралізація сприяє активному залученню громадян до процесу прийняття рішень та управління на місцевому рівні, що підвищує прозорість та підзвітність місцевих органів влади і сприяє покращенню якості соціальних послуг;

4) фінансова підтримка – децентралізація дозволяє місцевим громадам ефективніше використовувати свої фінансові ресурси для реалізації соціальних програм та проектів. Це сприяє покращенню інфраструктури та умов життя громадян.

5) міжнародна підтримка – децентралізаційні реформи в Україні отримують значну підтримку від міжнародних партнерів, що сприяє реалізації соціальних проектів та програм. Наприклад, Велика Британія виділила 25 мільйонів фунтів стерлінгів на підтримку соціальних реформ в Україні [19].

Проте, ми вважаємо, що попри окреслені позитивні кроки і наявні досягнення, не варто залишатися осторонь питань, які досі потребують вирішення. Свідченням зазначеного є міркування В. Антонюк, яка ще у 2018 році наголошувала на тому, що «стосовно ВПО ефективна соціальна політика на засадах соціальної справедливості на сьогоднішній день не забезпечується» [20, С. 16]. Ми погоджуємося також з міркуваннями дослідниці щодо того що «Під впливом інертної державної соціальної політики щодо забезпечення реалізації основних прав постраждалим переселенцям формується також негативне відношення місцевого населення до їх вимог щодо рівноправності та до їх претензій на державну та гуманітарну допомогу» і вважаємо, що такі проблемні моменти залишаються в окремих громадах і донині й потребують відповідної роботи.

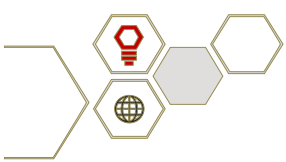
Висновки. Узагальнюючи варто зазначити, що ключову роль у покращенні соціальної політики в Україні в сучасних умовах відіграє децентралізація, яка сприяє підвищенню якості та доступності соціальних послуг для громадян. Серед визначних досягнень України у сфері реалізації соціальної політики є секторальна децентралізація, яка передбачає передачу повноважень, ресурсів та відповідальності з центрального на місцевий рівень у різних сферах, таких як

освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, транспорт, культура та інші. Це дозволяє місцевим органам влади краще розуміти потреби своїх громад і мешканців та ефективніше реагувати на них. Недостатнє ж завершення процесу секторальної децентралізації може призвести до нерівномірного розвитку регіонів та створення перешкод для надання якісних соціальних послуг громадянам, тому для успішної реалізації запланованого варто:

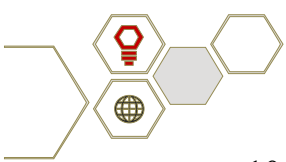
- удосконалити законодавчу базу, зокрема внести зміни до законодавства, які забезпечать чітке розмежування повноважень та відповідальності між різними рівнями влади;
- гарантувати належну фінансову підтримку оскільки місцеві бюджети мають бути достатньо забезпечені для реалізації переданих повноважень;
- підвищити кваліфікацію кадрів, тому що місцеві органи влади потребують фахівців з відповідними знаннями та навичками ефективного управління секторами;
- створити механізми громадського контролю за діяльністю місцевих органів влади для підвищення прозорості та підзвітності й забезпечити їх реалізацію.

З метою підвищення ефективності державної політики у соціальній сфері, 21 липня 2025 року урядом було прийнято рішення про реорганізацію Міністерства соціальної політики України. Шляхом приєднання Міністерства національної єдності, відомство було перейменовано на Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, тим самим розширивши сферу його відповідальності. До новоствореного Міністерства також передано повноваження щодо формування та реалізації державної політики з питань національної єдності та забезпечення прав українців за кордоном, а також понад 289 мільйонів гривень бюджетних призначень. Невдовзі заплановано оприлюднення ключових напрямів роботи новоутвореного Міністерства. Моніторинг ефективності реалізації зазначеного буде представлено у подальших наукових розвідках з окресленої проблематики.

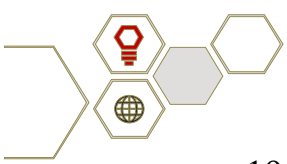

Список використаних джерел

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (зі змінами та доповненнями): Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 25.02.2025).
2. Universal Declaration of Human Rights URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (дата звернення 25.02.2025).
3. В. Єлагін. Соціальна політика в Україні в контексті Європейської інтеграції: соціально-правові аспекти. *Освіта та суспільство*. 2017. № 12. С. 12-13.
4. Bruter, M. On What Citizens Mean by Feeling «European»: Perceptions of News, Symbols, and Borderless-ness. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2004. Vol. 30 (1). P. 21–39.
5. Горохова Л.В., Невинна Г.Я. Досягнення та перспективи реформи децентралізації в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2023. Вип. 46. С. 253-261.
6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 27.02.2025).
7. Соціальна політика і зайнятість: наскільки Україна готова до вступу в ЄС. Cedos: Дослідження. URL: https://cedos.org.ua/researches/soczialna-polityka-i-zajnyatist-naskilky-ukrayina-gotova-do-vstupu-v-yes/#_ftn2 (дата звернення 28.05.2025).
8. Соціальна політика в Україні у воєнний час: 2022-2023 роки. Результати досліджень Інституту економічних досліджень та політичних консультацій (Липень 2023) URL: <http://www.ier.com.ua/files/Projects/2023/.pdf> (дата звернення 17.06.2025).
9. Humanitarian Situation Update: December 2024. ReliefWeb Response (RW Response) is a specialised digital service of the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). URL: <https://response.reliefweb.int/ukraine/humanitarian-bulletin> (дата звернення 17.06.2025).

10. Про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади: Постанова Верховної Ради України від 31 серпня 2015 року № 656-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/656-19#Text> (дата звернення 12.06.2025).
11. За чиї кошти відбудовують критичну інфраструктуру в Україні: результати 2024 року. Finance UA. URL: <https://news.finance.ua/ua/za-chyi-koshty-vidbudovuyut-krytychnu-infrastrukturu-v-ukraini-rezul-taty-2024-roku?form=MG0AV3> (дата звернення 11.04.2025).
12. Клименко А.С. Концептуальні засади формування соціальної довіри в Україні на рівні територіальних громад : дис. ... доктора філософії : 28 Публічне управління та адміністрування 281 Публічне управління та адміністрування Одеса, 2021. 269 с.
13. Порядок денний асоціації між Україною та ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990#Text (дата звернення 12.07.2025).
14. Ткачук А. В Україні перший етап децентралізації був успішнішим, ніж у країнах Європи. URL: <http://open.solidarnist.ua/?p=2308> (дата звернення 18.01.2025).
15. Дребот Н., Семеген І. Реформа децентралізації в Україні: поточний стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. Т. 29. № 4. С. 24–27.
16. «Секторальна децентралізація в Україні: стан реалізації, проблемні питання та шляхи їх вирішення». Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-09/sektor_decent-3424a.pdf (дата звернення 21.01.2025).
17. Павлюк А. Секторальна децентралізація в Україні : результати реформи та пріоритети розвитку. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 3 (44). С. 113–124.
18. Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наукова доповідь / наук. ред. д. е. н., проф. Сторонянської І.З. Львів: ІРД НАНУ, 2018. 144 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20180705.pdf> (дата звернення 12.05.2025).

19. Марина Борисполець. Британія виділить 25 млн фунтів на соціальну допомогу Україні. Соцпортал. URL: <https://socportal.info/ua/news/britaniya-vidilit-25-mln-funtiv-na-sotcialnu-dopomogu-ukraini/> (дата звернення 12.05.2025).

20. Антонюк В.П. Соціальна політика забезпечення соціальної справедливості щодо вимушених переселенців. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 2. С. 10-18.